

Landskap: Skåne Upptecknat av: N. Gerward
Härad: V. Göinge Adress: Järrestad
Socken: Visseltofta Berättat av: P. Sandell
Uppteckningsår: 1936 Född år 1860 i Sjuhult

Uppteckningen rör

Tjärbränning i tjärdal samt
beckkokning. S. 1-16.

Skriv endast på denna sida!

16 sid.

Som av fotografierna framgår, är tjärgropen lagd i en starkt sluttande backe med berget som bottens.

I nedre ändan av ~~gropen~~ är gjord en fördämning.

Genom denna går vid bottnen en kanal, där tjäran skall rinna ut. Hålet genom fördämningen fortsättes av en ränna med plåtbotten till en längre ned liggande hålighet i berget. I detta fall är en cementcistern i ordningställd, rymmande omkring 50 liter.

Tjärgropens sidor varo ursprungligen av jord.

Men genom den upprepade tjärbränningen ha väggarna blivit genomdränkta med tjära så att de nu äro hårda som cement.

Gropen är grundast uppe i backen och djupast vid fördämningen.

På hösten börjar förberedelserna för tjärbränningen
Då bryter man upp stubbarna. Bäst är de stubbar som
är över 50 år gamla.

Under vintern köras de fram till tjärbacken.

"När det lossar" på våren skall stubbarna småhuggas
till bitar som inte får vara längre än 1/2 fot.

De huggna stubbarna läggas upp i rader så luftigt som
möjligt. Detta kallas att "raa röter".

När detta arbete är gjort kommer turen till själva
gropen. Den sopas och torkas och allt vatten som
samlats där under vintern ledes bort.

Fram på sommaren är gropen alldeles torr.

I den sydlänta lutningen som en idealgrop har, har
rötterna hunnit bli alldeles torra fram emot midsommar

4946

3

Tiden är nu inne att sätta igång med bränningén.
De torra rötterna läggas ned i backen och packas väl.
Då backen är full ser den ut som en ås med 45 graders
lutning.
Ovanpå rötterna lägges granris så att det blir tätt.
Jorden som ligger vid kanterna /söen/ har med åren
blivit alldeles svart. Denna hävses på riset till
åtminstone ett halft kvarter tjockt. Detta kallas
"att moa".
Huggna furor klyvas. Kärnen tas ur och halvorna
spikas samman igen till "tudor" /se foto/
Dessa användas vid eldningen i tjärbacken.
Man tänder i backens övre ända. En tuda stickes ned
bland rötterna och så tänder man under tudan.

I tudan sätter man så en smebältg som skall sätta fart på elden. Omkring tudan tätnar man så med totorvor. Elden går så allt längre ned mot bottnen, prässad av den kraftiga bälgen. Från bottnen sprider den sig åt sidorna. Om bälgen aystannar stocknar snart elden eftersom det inte är något drag i backen.

Tid efter annan får man "göra en ränsning". Värmen har utvunnit tjäran ur veden ungefär en halv aln framför bälgen. Dit flyttar man nu tudan och så börjar eldningen pånytt uppifrån. Mellan varje ränsning går ungefär 3 timmar. Bakom tudan täckes ~~bak~~en väl så att inte eld uppstår i kolen.

För att sköta en bränning behövs minst tre man: 2 sköta bälgen och en leder det hela. Han kallas mäster eller tjärbrännaren.

Vid tjärbrännningen brukar mycket ungdom ~~samlas~~
kring backen om nätterna. De äro i regel mycket be-
hjälpliga att sköta bälgen. Men tjärbrännaren får
alltid ha ett gott öga på dem så de sköter ej.
Tjärlukten säger di ska va så hälsoväm.

När allt är utbränt skall man "riva backen".
Gropen där bälge och tuda gått fram kastas upp.
Söan vid kanterna tas av. Vid kanterna har det bildats
~~endel~~ kol. Detta brytes ned och svalas med vatten.
Det tar man sedan i korgar och bär bort så att ~~backen~~
blir ren.

Under eldningen rinner tjäran ned till bottnen
och följer denna genom hålet i fördämningen och längs
kanalen ned i hoen /hoet/. I hålet får inte finnas
något vatten. För att skydda den mot regn lägges

en bräda över.

Efterhand öser man tjäran ur hoen i tunnor.

En bränning ger i medeltal 1000 kg tjära /5 tunnor/

På den tiden Sandell brände tjära hände det att han kunde få så bra stubbar att han kunde få ända till 10 tunnor av en bränning. "Men såna bra stubba finns inte längre".

4946

7

Av tjäran kokte man ibland beck. Det skedde i stora kittlar. Men man fick elda varligt så inte det tog eld i tjäran. Under kokningen blev tjäran allt tjockare. Det kallade man att tjäran "avsöades". Då becket var färdigt hällde man det i "skruvar" som man gjort av granbark. Det var rektangulära barkbitar som i ändarna vikts upp och fästats med en enepinne. Man gjorde både stora och små skruvar. De stora sälde man för 10 öre de små för 5. De stora vorde ungefär 15 cm långa.

8
4946

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sagesmannen P. Sandell.

Foto: Berward.

Skriv endast på denna sida!

9. 4946

Tjärbacken

Foto: Leonard

Skriv endast på denna sida!

10.
4946*Stubbarna näde**Elo: Gernand.*

Skriv endast på denna sida!

4946

Tjärdalen sedd från övre änden.

Foto: Gunnar.

Skriv endast på denna sida!

12.
4946

Då Tjärn rinner ut.

Foto: Leonard.

Skriv endast på denna sida!

13

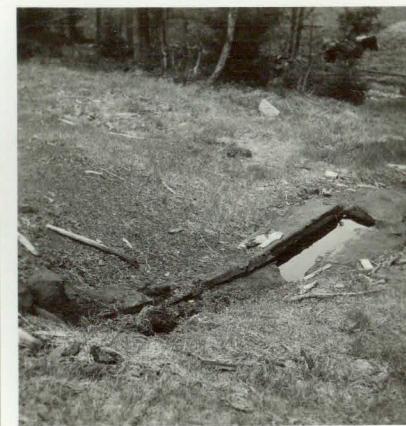
4946

Skriv endast på denna sida!

4946

14
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

15

4946

Tudor.

Foto: Howard.

Skriv endast på denna sida!

16.
4946

Rubbba.

Foto: Lewné.

Skriv endast på denna sida!